

Den kinesiske drømmen

Månedsbrev 12/2014

Konturene av et mer selvbevisst Kina med globale ambisjoner blir stadig klarere. Midtens Rike rister verden.

Arne Jon Isachsen
Centre for Monetary
Economics (CME)

Dagens toppleder i Kina heter Xi Jinping. Den forrige het Hu Jintao. Og han før der, Jiang Zemin. Før disse tre, de to store. Deng Xiaoping som overtok etter Mao Zedong.¹ I sin 55 år lange historie – Folkerepublikken Kina ble grunnlagt i 1949 – har man holdt seg med bare fem ledere. Dagens Mr. Xi må påregnes å sitte i åtte år til.

Fra Mao til Xi

Mao var den fødte kriger; grusom og brutal, med strategiske evner utover det vanlige. Som forkynte budskapet om klassekampen og den permanente revolusjon. Da Deng kom til makten i 1978 ble kursen lagt om 180 grader. Fra klassekamp til økonomisk vekst. Kinas inntreden på den globale arena – eller gjeninntreden – skulle skje ved et økonomisk sterkt og uavhengig Midtens Rike. Det ville ta sin tid, forstod Deng. Og i den tiden det tok var budskapet klart: Hold en lav profil, ta ikke lederskap internasjonalt, bygg opp kraft og styrke i det skjulte.

Deng startet den økonomiske vekstprosessen. Jiang og Hu fulgte opp. Med en økning i bruttonasjonalproduktet på nær ti prosent i året i mer enn 35 år, fremstår Kina i dag som en mektig aktør globalt. Nest største økonomi i verden etter Amerika. Hva har Xi Jinping på agendaen?

¹ Jeg ser da bort fra Hua Guofeng, en overgangsfigur fra Maos død i september 1976 til han ble utmanøvrert av Deng Xiaoping i desember to år senere.

Et mer selvbevisst Kina

Et mer selvbevisst Kina med globale ambisjoner synes å være Xi Jinpings agenda. Kina vil ikke lenger være en "responsible stakeholder" som en amerikansk viseutenriksminister i sin tid uttrykte det, i en verden Kina ikke selv har vært med på å utforme. Kina vil skape sin egen verden, langt på vei. På tide å legge doktrinene til Deng, om å holde en lav profil, i skuffen?

*I et hierarkisk system basert på
tributter fra undersåtter til den
sentrale makt, påhviler det
undersåtten, les Japan, å ta det første
skritt på ydmykhetens og
forsoningens vei.*

China Daily, den eneste avisen i Kina jeg har noe glede av å lese, ganske enkelt fordi den er på engelsk, formidler dette budskapet, der jeg sitter på flyplassen i Beijing den første fredagen i desember, ventende på fly til Hainan, den sydligste provinsen i Midtens Rike, en vakker øy, der jeg skal delta på en konferanse om Social Security i Kina. President Xi Jinping og hans motpart i Sør-Afrika, Jacob Zuma, troner på forsiden av avisen, smilende, i fine farger. Hele 11 avtaler har de to landene inngått med hverandre i løpet av statsbesøket Zuma avlegger Xi. Alt fra økt handel og investeringer til samarbeid om jordbruk og jernbaneutbygging står på dagsorden.

Mao var den fødte kriger; grusom og brutal, med strategiske evner utover det vanlige.

Imidlertid har ikke folkene på desken vært helt heldig med *China Daily's* første side denne dagen. Xi, står det i en fet overskrift, under bildet av Xi og Zuma, lover mer penger til det militæret. Spalten ved siden av forteller om en kvinnelig generalmajor som er tatt for korrupsjon. Mer penger til det militæret som gir rom for mer korrupsjon, er lett assosiasjonen man får. Hvilket neppe var meningen.

Forsvarsbudsjettet vokser raskt

Hva skal mer penger til det militæret gå til? Og hvor mye penger er det snakk om? En vekst i forsvarsbudsjettet på over 12 prosent i 2014, med særlig vekt på en forbedring av kvaliteten på våpnene som marine og flyvåpen disponerer.

Vel vitende at Kina neppe er noen match for USA på havet og i luften, er strategien i stor grad basert på å skulle gjøre det smertefullt og dyrt for Amerika eventuelt å innlate seg i strid med Kina. Langtrekkende raketter til havs; nye krigsskip der rosinen i pølsa er Kinas første hangarskip som har flytt på vannet et par års tid nå; nye "stealth" jagerfly, samt bedre evne til å skyte ned fiendtlig fly og til å ta ut amerikanske satellitter, hører med til budsjettposter som kan påregne betydelige påplussinger.

Japan inn i varmen?

På side 3 i dagens *China Daily* ser vi nummer to mann i Kina, statsminister Li Keqiang, i vennlig møte med japanske delegater i den såkalte "21st Century Committee for China-Japan Friendship", på besøk i Beijing. Tonen mellom erkefiendene Kina og Japan synes klart å være kommet inn på et mer trivelig spor. Det gjelder å fokusere på det store bildet, er budskapet fra Kinas statsminister, og å se de lange linjene. Om vi lykkes her, vil relasjonen mellom våre to land bedre seg. Vel, den som lever, får se. Delegasjonen fra Japan har stått på gangen og ventet i tre år på disse samtalene. Hva mon grunnen kan være til at Kina nå finner det opportunt å slippe dem inn?

Tang Jiaxuan, som er leder av den kinesiske delegasjonen, minner om at til neste år er det 70 år siden den andre verdenskrigen sluttet (eller den andre kinesisk-japanske krigen, som kineserne sier, fra 1937 til 1945). Markeringer som da vil finne sted "... could be an opportunity for Japan to improve its relations with East Asian countries", skriver *China Daily*. Japan har muligheten. Hva med Kina selv – vil man kunne påregne noe initiativ fra den siden? Ser ikke slik ut. I et hierarkisk system basert på tributter fra undersåtter til den sentrale makt, påhviler det undersåtten, les Japan, å ta det første skritt på ydmykhetens og forsoningens vei.

En tysker har ordet

På kommentarsiden til China Daily denne fredagen er det en lengre artikkel av Helmut Schmidt. Som lille julaften fyller 96 år. Hva har den tidligere tyske kansleren på hjertet? Gjennom mine besøk i Kina de siste årtier har min beundring for dette landet og dets 5.000 år lange sivilisasjon² økt, sier Helmut Schmidt. Videre roser han Kina for en eventyrlig økonomisk fremgang de siste 35 årene.

Mot slutten av artikkelen trekker Schmidt frem en ny bok, Xi Jinping: The Governance of China. Denne boken, mener han, er et viktig bidrag til at vi i Vesten bedre skal kunne forstå Kinas tenkemåte og atferd. Kinesernes forståelse av oss – minner den tidligere tyske kansleren om – er langt bedre enn vår forståelse av dem.

“Den kinesiske drømmen”, som Xi er opptatt av, skal bidra til en fornyelse av den kinesiske nasjon. Kina må finne sin egen vei for igjen å kunne bli en verdensmakt, minner Helmut om. Hva vil konsekvensene være for oss andre? Det sier Herrn Schmidt intet om.

Pivot to Asia

Mer konkret, hva går drømmen til Xi ut på? Hvordan vil han at verden skal se ut? Et viktig element er å komme løs av den

² Så står det å lese i store norske leksikon: “Den kinesiske sivilisasjonens historie går 3500 – 4000 år tilbake i tid, med dei eldste skriftlege kjelder frå omlag 1500 f.Kr.” <https://snl.no/Kina>.

amerikansk dominerte verdensorden man i dag har. Jada, Kina har stått seg godt på å bli med i Verdens handelsorganisasjon (WTO) i desember 2001. Og Midtens Rike har stor glede av den liberale markedsøkonomien som preger verden. Men, må vi huske på, denne orden er skapt av USA, med USAs beste for øyne. Det bekommer ikke Kinas ledere særlig vel.

Kina må finne sin egen vei for igjen å kunne bli en verdensmakt.

Med sin Monroe doktrine fra 1823 har USA gjort det klart at alt som hender på Amerikas side av kloden, inklusive i Latin-Amerika, er ting USA vil følge nøye med på og eventuelt gripe inn overfor om man ikke liker det man ser. Hvorfor skal da Amerika, som trives så godt med sin Monroe doktrine, hindre Kina noe tilsvarende? Hvorfor kan ikke amerikanerne snart innse at med et stadig mektigere Kina, bør amerikanerne vurdere en stille og diskret tilbaketrekking fra Kinas nær-områder?

USA har ingen planer om å trekke seg ut av Kinas nær-områder og å overlate arenaen til kineserne. Snarer tvert imot. Hvilket er hva president Barack Obamas “pivot to Asia” dreier seg om; å bygge opp allianser, både økonomisk, politisk og militært som står et stadig mektigere Kina imot.

Silkeveien og ny infrastruktur

I denne situasjonen velger Kina å bruke sine økonomiske muskler mer aktivt enn før. Snarere enn i hovedsak å holde akkumulerte overskudd i handelen med andre land i amerikanske statsobligasjoner, satser man nå på å bygge opp infrastruktur både i Kina og i naboland for å binde dem nærmere sammen. En ny utviklingsbank der Kina går sammen med de andre BRICS-landene (Brasil, Russland, India og Sør-Afrika); en ny asiatisk bank for investeringer i infrastruktur; og et eget "Silk Road fund" på 40 milliarder dollar som skal finansiere veibygging og jernbane der den gamle silkeveien fra Kina til Europa i

sin tid gikk. Hensikten er å binde nabolandene nærmere til Kina. Gjøre deres suksess avhengig av Kinas.

Blir på et vis en parallell til Marshall-hjelpen som USA gav til Europa etter den siste verdenskrigen. Som bidrog til sterkere bånd over Atlanterhavet. Noe både amerikanere og europeere i det store og hele har vært godt tjent med.

12. desember 2014

Home Page: <http://home.bi.no/fag87025/>